

MALIYYƏ BAZARLARININ İNKİŞAF XÜSUSIYYƏTLƏRİ VƏ ONLARIN FƏALİYYƏTİNƏ TƏSİR EDƏN AMİLLƏRİN TƏHLİLİ

UOT 336; 336.11
DOI: 10.30546/3006-0346.2024.5.83.067

ŞAHNUR VƏLİYEV
Azərbaycan Respublikasının Elm və Təhsil
Nazirliyi İqtisadiyyat İnstitutunun doktorantı
E-mail: shahnur.velisoy@gmail.com

Giriş

Bu gün maliyyə xidmətləri bazarının davamlı artımını təmin etmək üçün əsas onun innovasiya qabiliyyətinə malik olması səbəbindən informasiya texnologiyalarından məharətlə istifadə edilməsi olduqca vacibdir. Bu prosesdə maliyyə xidmətlərinin inkişafına təsir göstərən əsas amillərdən biri effektiv ünsiyyətdir. İnnovativ maliyyə xidmətlərinin uğuru onların yaradılması zamanı rabitənin keyfiyyətindən və vaxtından çox asılıdır. Bundan əlavə, maliyyə xidmətlərini elektron şəkildə təqdim etmək imkanı təkcə xidmət keyfiyyətini yüksəltmir və əməliyyat xərclərini azaldır, həm də maliyyə institutlarına birləşmə və satınalmalar vasitəsilə müştərilərin əhatə dairəsini genişləndirmək üçün qapılar açır. Bununla belə, bu, inhisar gücündən sui-istifadə ilə bağlı narahatlıqları artıraraq rəqabət potensialı olaraq azalda bilər.

Əsas mövzu

Qlobal maliyyə iqtisadiyyatı maliyyə xidmətlərinin yaradılması, yayılması, ticarəti və istifadəsi ilə bağlı müxtəlif qarşılıqlı əlaqələrlə qeyd olunur. Dünya maliyyə bazarının qloballaşmasının məqsədi milli maliyyə bazarları arasında qanunvericilik və iqtisadiyyatdakı fərqləri azaltmaq və bununla da vahid qlobal maliyyə mənzərəsini formalaşdırmaqdır. Maliyyə sektorunda maliyyə xidmətlərinin yaradılması, yayılması, satışı və istifadəsi ilə bağlı çoxsaylı qarşılıqlı əlaqələr mövcuddur. Dünya maliyyə bazarının qloballaşmasının əsas məqsədi milli maliyyə bazarları arasında qanunvericilik və iqtisadi uyğunsuzluqları yumşaltmaq və nəticədə vahid qlobal maliyyə mühitini formalaşdırmaqdır.

Maliyyə xidmətlərinin inkişafında xüsusi rol oynayan digər əhəmiyyətli amil bazar innovasiyalarıdır. Bu amil vasitəsilə yeni maliyyə məhsullarının tətbiqi bazarın tərkibini dəyişir. Birja ticarəti fondlarının (ETF) həyata keçirilməsi buna nümunə olaraq göstərilə bilər. Ənənəvi investisiya fondları ilə müqayisədə unikal üstünlükləri ilə ETF-lərin populyarlığı artdı və bununla da maliyyə bazarının strukturuna təsir etdi. Birjada satılan fondlar (ETF) həm

səhmlərin, həm də pay fondlarının xüsusiyyətlərini özündə birləşdirən yeni investisiya aləti kimi təqdim olunur ki, bu da onların yüksək populyarlığına kömək edir və maliyyə bazarının strukturuna təsir göstərir. Bu amilləri və onların təsirlərini tanımaq-la maliyyə bazarı strukturları və onların maliyyə və makroiqtisadi mühitdə praktiki tətbiqləri haqqında daha geniş anlayış əldə etmək mümkündür [1].

Maliyyə fəaliyyətinin inkişafında digər bir amil isə risk faktorlarının və maliyyə əmsallarının qiymətləndirilməsidir. Maliyyə təhlilinə gəldikdə, analitiklərin diqqət yetirdiyi əsas aspektlərdən biri risk faktorlarının və maliyyə əmsallarının qiymətləndirilməsidir. Bu iki element maliyyə sisteminin ümumi rifahının və fəaliyyətinin qiymətləndirilməsində həlledici rol oynayır. Daxil olan riskləri başa düşmək və müxtəlif maliyyə əmsallarını təhlil etməklə analitiklər şirkətin maliyyə vəziyyəti, gəlirliliyi, likvidliyi, eləcə də ödəmə qabiliyyəti ilə bağlı dəyərli fikirlər əldə edə bilərlər.

İnvestorun nöqtəyi-nəzərindən risk faktorlarının qiymətləndirilməsi vacibdir, çünki bu, müəyyən bir şirkətə investisiya ilə bağlı potensial mənfi cəhətləri müəyyən etməyə kömək edir. Bazar dinamikası, tənzimləmə dəyişiklikləri, rəqabət və iqtisadi şərait kimi riskləri müəyyən edərək və qiymətləndirərək investorlar investisiya portfəlləri haqqında əsaslandırılmış qərarlar qəbul edə bilərlər. Məsələn, bir şirkət iqtisadi tənəzzülə çox həssas olan bir sənayedə fəaliyyət göstərsə, daha sabit sektorlarda fəaliyyət göstərən şirkətlərlə müqayisədə daha riskli hesab edilə bilər [2].

Maliyyə fəaliyyətinin inkişafında başqa bir amil isə psixoloji faktorların müraciətinin əhəmiyyətidir. Bu faktor ilə maliyyə bazarlarında əsas risk faktorlarının müəyyənləşdirilməsi maliyyə bazarlarının inkişafında əsas rol oynayan digər amildir. Burada maliyyə bazarlarının mürəkkəb dünyasında risklərin idarə edilməsi hər hansı uğurlu investisiya strategiyasının mühüm aspektidir. Belə ki, əsas risk faktorlarını müəyyən etmək və qiymətləndirmək bacarığı məlumatlı qərarlar qəbul etmək, eləcə də potensial itkiləri azaltmaq üçün əsasdır. Davamlı

maliyyə rifahına nail olmaq üçün psixoloji problemlərin aradan qaldırılması vacibdir. Emosiyaların maliyyə qərarlarına təsirini başa düşmək, məhdudlaşdırıcı inancları müəyyən etmək və aradan qaldırmaq, sağlam maliyyə vərdişlərini inkişaf etdirmək və peşəkar yardım axtarmaqla biz maliyyə sağlamlığımızı yaxşılaşdırma və maliyyə məqsədlərinə nail ola bilmək mümkündür [3].

Maliyyə bazarlarının inkişafında əsas rol oynayan başqa bir faktor isə maliyyə hesabatlarında kredit riski faktorlarının təhlilidir. Kredit riskinin təhlilinin ən mühüm aspektlərindən biri borcalanın kredit qabiliyyətinə təsir edən amillərin müəyyən edilməsi və qiymətləndirilməsidir. Bu amilləri borcalanın maliyyə hesabatlarında, məsələn, mənfəət və zərər hesabatında, balans hesabatında və pul vəsaitlərinin hərəkəti haqqında hesabatda tapmaq olar. Bu maliyyə hesabatlarını təhlil etməklə kredit analitiki borcalanın borc öhdəliklərini vaxtında və tam şəkildə ödəmək qabiliyyətini və istəyini qiymətləndirə bilər.

Maliyyə bazarı müxtəlif funksiyaları ilə sosial və iqtisadi sistemlərdə həlledici rol oynayır. Onun əsas funksiyalarına aşağıdakılar daxildir:

- Müvəqqəti olaraq ev təsərrüfatlarından, bizneslərdən və hökumətlərdən artıq vəsaitlərin toplanması və iqtisadi oyunçulara kömək etmək üçün maliyyə alətlərinə çevrilməsi.
- Alqı-satqıda olan pul və müxtəlif maliyyə aktivlərinin dəyərinin qiymətləndirilməsi. Bu proses investisiya və istehlak fəaliyyətlərini dəstəkləyir.
- Kapitalın toplanması və təmərküzləşməsinin sürətləndirilməsi. Pul axınına və digər əlaqəli aspektlərə təsir göstərən iqtisadi fəaliyyətlərə nəzarət.

Daha geniş “bazar” anlayışının ixtisaslaşmış alt hissəsi kimi maliyyə bazarı həm ümumi, həm də xüsusi bazar funksiyalarını nümayiş etdirir. Ümumi funksiyalar istənilən bazara aid olduğu halda, spesifik funksiyalar yalnız maliyyə bazarına xasdır və onu məhsul, əmtəə, qeyri-maliyyə və xidmət bazarlarından fərqləndirir (4, Kərimova G 2020; s. 53-64).

Maliyyə bazarlarında iştirakçı münasibətləri həm birbaşa, həm də dolayısı ilə çox vaxt maliyyə vasitəçilərinin iştirakı ilə formalaşır. Bu vasitəçilər, o cümlədən banklar və qeyri-bank təşkilatları, fərdi investorlardan vəsait toplayır və onları müxtəlif maliyyə aktivləri üzrə investisiya kapitalına ayırırlar. Tipik olaraq, maliyyə kapitalı aktiv müddətinə görə pul bazarlarına və kapital bazarlarına təsnif edilir. Bu

təsnifat sistemi Dünya Bankı və Beynəlxalq Valyuta Fondu kimi təşkilatlar tərəfindən istifadə olunur.

Makro miqyasda maliyyə sabitliyinə nail olmaq üçün ilk növbədə makroiqtisadi şəraitdə stabilliyin yaradılmasını nəzərdə tutulmalıdır. Hökumət makroiqtisadi sabitliyi təmin etmək üçün iqtisadi siyasət həyata keçirdikdə, maliyyə təhlükəsizliyinə zəmanət verir, qurumlara maliyyə resurslarını cəlb etmək və onlardan səmərəli istifadə etmək imkanı verir. Bu da öz növbəsində institutların beynəlxalq maliyyə bazarlarına çıxış imkanları yaradır və bununla da onların inkişafını asanlaşdırır və ümumi iqtisadi tərəqqiyə töhfə verir. Makro səviyyədə maliyyə dayanıqlığının artırılması üçün potensial strategiyaların tətbiqi olduqca vacibdir [5].

Azərbaycan Respublikasında Maliyyə Nazirliyinin rəhbərlik etdiyi uçot siyasətinin təkmilləşdirilməsi istiqamətində davamlı işlər aparılır. Beynəlxalq standartların müvafiq qurumlar daxilində potensial tətbiqi ilə uyğunlaşdırılması üçün qanunvericiliyə dəyişikliklərin bu standartlar üzrə araşdırmalara əsaslanaraq təkliflər verilir. Qeyd edək ki, “Mühasibat uçotu haqqında” Qanuna 2018-ci ildə bir sıra dəyişikliklər edilib, o cümlədən “Büdcə Təşkilatları üçün Milli Mühasibat Uçotu Standartları” “Dövlət Sektoru üçün Beynəlxalq Mühasibat Uçotu Standartları” ilə əvəz edilib. Bundan əlavə, bu müddət ərzində “Dövlət Sektoru üçün Beynəlxalq Mühasibat Uçotu Standartları əsasında mühasibat uçotunun aparılması Qaydaları” təsdiq edilib [6].

Bu düzəlişlərə əsasən, əsas dövlət qurumları maliyyə hesabatlarını yalnız Beynəlxalq Maliyyə Hesabatları Standartlarına (BMHS) uyğun tərtib edirlər. Bu tədbir dövlətimizin dövlət sektorunda mühasibat uçotu təcrübələrinin keyfiyyətini artırmaq və maraqlı tərəflərin aydın, başa düşülən və etibarlı maliyyə məlumatı almasını təmin etmək məqsədi daşıyır. Bu standartların tətbiqi qlobal miqyasda dövlət sektoru çərçivəsində ölkəmizin maliyyə çərçivəsinin yenidən formalaşdırılması üçün mühüm əhəmiyyət kəsb edir.

Bundan əlavə, 2019-cu ildə “Mühasibat uçotu haqqında” Qanunun 13-cü maddəsinə uyğun olaraq, büdcə təşkilatları, bələdiyyə orqanları, qeyri-kommersiya qurumları və publik hüquqi şəxslər “Dövlət sektorunda mühasibat uçotunun beynəlxalq standartları əsasında aparılması haqqında Əsasnamə” ilə tənzimlənir. Bu qaydalar maliyyə hesabatlarının hazırlanması, icrası və tərtib edilməsinə rəhbərlik edir. Bu standartlar dövlət sektorunda ixtisaslaşmış

beynəlxalq qurum tərəfindən müəyyən edilmiş və xüsusi olaraq dövlət sektoru qurumları üçün hazırlanmış ixtisaslaşmış qlobal meyarlardır. Bu qanunvericiliyin 4.3-1-ci maddəsində nəzərdə tutulmuş beynəlxalq standartların Azərbaycan dilinə tərcüməsi və təsdiqindən sonra Azərbaycan Respublikasının Maliyyə Nazirliyi Bütçə Təşkilatları üçün Milli Mühasibat Uçotu Standartlarına və Mühasibat Uçotu Qaydalarına sanksiya vermişdir.

Burada ikinci əsas amil ödəniş və hesablaşma sistemlərinin təkmilləşdirilməsi, onların davamlı olaraq beynəlxalq standartlara uyğunlaşdırılmasının təmin edilməsi onların effektivliyini artıraraq bununla da maliyyə sisteminin dayanıqlığını gücləndirir. Qeyd edilənlərin təmin edilməsində əsas məqsəd əhəmiyyətli miqdarda maliyyə aktivlərinin köçürülməsi və alınması zamanı yarana biləcək sistem riskləri minimuma endirmək, eyni zamanda iqtisadi qurumlar üçün təhlükəsiz mühit yaratmaqdır. Belə şərtlərin olmadığı hallarda maliyyə sisteminin rəvan işləməsi pozulur, bu da təşkilatların öz fəaliyyətlərini genişləndirmək imkanlarına mane olur. Bundan əlavə, etibarsız hesablaşma sistemləri daxili iqtisadiyyatın və qurumların xarici investitorlar üçün cəlb ediciliyini azaltmaqla maliyyə sabitliyinin qorunması yollarını məhdudlaşdırır.

Bu istiqamətdə ölkəmizdə ödəniş sistemləri olan nağd pul dövriyyəsi, tədavi və onların tənzimlənməsi ilə məşğul olan əsas, aparıcı qüvvə Mərkəzi Bank hesab edilir. Eyni zamanda, Mərkəzi Bank nağd pulla bağlı bütün proseslərin avtomatlaşdırılması və müvafiq hesabat mexanizminin tətbiqi istiqamətində təşəbbüsləri fəal şəkildə davam etdirirdi. Bundan əlavə, pul vəsaitlərinin hərəkətinin monitorinqini avtomatlaşdırmaq və onlarla bağlı risklərin proaktiv idarə edilməsini asanlaşdırmaq üçün nəzərdə tutulmuş Nağd Vəsaitlərin İdarə Edilməsi Sisteminin (CMS) hazırlanması istiqamətində söylər davam etdirilir.

Son illər Azərbaycanda texnoloji tərəqqi hesabına nağdsız ödəniş üsullarının tətbiqinin artmasının şahidi oluruq. Tədqiqatın nəticələri ölkəmiz daxilində ödəniş sistemlərində, xüsusilə cari ildə əvvəlki illərlə müqayisədə nəzərəcarpacaq dəyişikliklərin olduğunu göstərir. Azərbaycanda 2022-ci və 2023-cü illər ərzində ödəniş seçimlərində nəzərəcarpacaq irəliləyişlər müşahidə olunub. Qeyd edək ki, bu ay dövriyyədə olan ödəniş kartları əvvəlki ayla müqayisədə 219 min ədəd artışı göstərmişdir. Ümumilik-

də, hazırda dövriyyədə olan ödəniş kartlarının sayı 14 milyon 465 min ədəd təşkil edir [7].

Bundan əlavə, 2022-ci ildə Azərbaycanda kart ödənişləri 55,980 milyon manat təşkil edib. Bu əməliyyatların 31,787 milyon manatını nağd ödənişlər təşkil edib ki, bu da ümumi əməliyyatın təqribən 56,8%-ni təşkil edir. Nəticə etibarilə nağdsız ödənişlər ümumi məbləğin təxminən 43,2%-ni təşkil edərək 24,192 milyon manat təşkil edib. Qeyd edilən nağdsız əməliyyatların əhəmiyyətli hissəsi bankomatlar və POS terminallar vasitəsilə həyata keçirilir. Konkret olaraq, ötən il POS terminallar vasitəsilə nağdsız ödənişlər 5 milyon 803 min manat, elektron ticarət əməliyyatları isə 18 milyon 348 min manat təşkil edib.

Nəticə etibarilə Azərbaycanda nağdsız ödəniş sistemlərinin xüsusi çəkisi 2022-ci illə müqayisədə 2023-cü ildə artışı göstərmişdir. Ölkədaxili kart əməliyyatlarının məcmu dəyəri nəzərəcarpacaq dərəcədə artaraq təkcə ilk üç ay ərzində 17,556 milyon manata çatıb ki, bu da ölkənin rəqəmsal ödəniş mənzərəsində əhəmiyyətli artımı göstərir. Beləliklə, Azərbaycan rəqəmsal ödəniş həllərinin tətbiqini sürətləndirmək üçün texnoloji irəliləyişlər və təkmilləşdirilmiş infrastrukturla sürətlə nağdsız ödənişlərə keçid edir. Ölkəmizdə kart ödənişlərinin son dövrlərdəki artımı da möhkəm texnoloji baza ilə bağlıdır. Bundan əlavə, son tərəfdaşlıq sazişləri nəticəsində Azərbaycanda çoxsaylı tanınmış e-ticarət platformalarının fəaliyyətə başlaması Azərbaycan bazarında nağdsız ödənişlərin yayılmasının daha da artmasına xidmət edir [8].

Burada üçüncü amil olaraq, həm maliyyə sisteminə, həm də daha geniş iqtisadiyyatda əsas rolunu nəzərə alaraq, bank sektorunda nəzarətin təkmilləşdirilməsi çox vacibdir. Nəticə etibarilə, bank nəzarətini gücləndirmək üçün qlobal imperativ mühitin mövcudluğu olduqca vacibdir. Potensial risklərin müəyyən edilməsi və proqnozlaşdırılması üçün bank sektorunda nəzarətin gücləndirilməsi zəruridir. Effektiv nəzarət sistem daxilində mövcud maliyyə aktivlərinin sabitliyini təmin edir və bankların mənfəəti artırmaq üçün riskli təşəbbüslərə əl atmasının qarşısını alır. Azərbaycanın bank sektoruna təsir edən neft qiymətlərinin kəskin azalması kimi son hadisələr nəzarətin gücləndirilməsinin zəruriliyini vurğulayır. Xarici valyutada verilən kreditin əhəmiyyətli həcmi həm banklar, həm də borcalanlar üçün çətinliklər yaradıb, onların maliyyə sabitliyinə təsir edib.

Maliyyə sıxıntısı olan şəxslərin borc öhdəliklərini yerinə yetirə bilməməsi səbəbindən bank sistemində problemlər yaranıb. Nəticə etibarilə, "Maliyyə Bazarlarına Nəzarət Şurası"nın yaradılması yolu ilə səlahiyyətli orqanlara səlahiyyət verilməklə, bank nəzarətinin gücləndirilməsi üçün səylər göstərildi. Buna görə də bank sistemini təhdid edə biləcək hər hansı riskləri azaltmaq üçün nəzarətin gücləndirilməsi zəruridir. Qlobal iqtisadiyyat tərəqqi etdikcə və müxtəlif ölkələrin bank sistemləri bir-biri ilə daha çox əlaqəli olduqda, potensial risklərin miqdarı və növləri artır. Beləliklə, bank sistemində nəzarətin gücləndirilməsi dövlətlərin maliyyə sabitliyini qorumaq və qurumların maliyyə resurslarına davamlı çıxışını təmin etmək üçün əsas məqsəd olmalıdır [9].

Dövlət maliyyələşdirməsinin effektivliyinin artırılmasında başqa bir amil maliyyə sabitliyinin qorunmasında mühüm rol oynayır. Hökumətin maliyyələşdirilməsinin maliyyə dayanıqlığına təsir edən əsas amillərə büdcə kəsiri və xarici borc daxildir. Maliyyə sabitliyinin qorunması bu göstəricilərin məqbul parametrlər daxilində saxlanılmasını zəruri edir. Bu göstəricilər məqbul hədləri aşdıqda, maliyyə sistemində riskləri artırır və biznes üçün maliyyə sabitliyini təmin etmək imkanlarını məhdudlaşdırır. Makroiqtisadi vəziyyətin yerli biznesin maliyyə dayanıqlığına bilavasitə təsir etdiyini nəzərə alsaq, dövlət borclarının və büdcə kəsirlərinin ehtiyatlı idarə edilməsi ölkədə biznesin maliyyə dayanıqlığının qorunması üçün vacib olur.

Nəticə etibarilə, diversifikasiya yolu ilə əldə edilən xarici dövlət borcunun peşəkar şəkildə idarə edilməsi - borcun formalaşması mənbələrinin genişləndirilməsi tərəfdaş ölkələrin maliyyə sistemlərində yarana biləcək risklərin azaldılması üçün çox vacibdir. Bu da öz növbəsində daha geniş iqtisadiyyatın və onun tərkib hissələrinin, o cümlədən biznesin maliyyə sabitliyini təmin edir. Bundan əlavə, büdcə kəsirinin məqbul səviyyədə saxlanılması çox vacibdir. Həddindən artıq yüksək kəsir dövlət xərcləri üçün iqtisadi imkanları məhdudlaşdırır və bununla da iqtisadiyyat üçün mövcud maliyyə resurslarını azaldır və maliyyə dayanıqlılığı üçün risk yaradır.

Nəticə

Nəticə etibarilə, Azərbaycanda nağdsız ödəniş sistemlərinin xüsusi çəkisi 2022-ci illə müqayisədə 2023-cü ildə artım göstərmişdir. Ölkədaxili

kart əməliyyatlarının məcmu dəyəri nəzərəcarpaq dərəcədə artaraq təkcə ilk üç ay ərzində 17,556 milyon manata çatıb ki, bu da ölkənin rəqəmsal ödəniş mənzərəsində əhəmiyyətli artımı göstərir. Beləliklə, Azərbaycan rəqəmsal ödəniş həllərinin tətbiqini sürətləndirmək üçün texnoloji irəliləyişlər və təkmilləşdirilmiş infrastrukturla sürətlə nağdsız ödənişlərə keçid edir. Ölkəmizdə kart ödənişlərinin son dövrlərdəki artımı da möhkəm texnoloji baza ilə bağlıdır. Bundan əlavə, son tərəfdaşlıq sazişləri nəticəsində Azərbaycanda çoxsaylı tanınmış e-ticarət platformalarının fəaliyyətə başlaması Azərbaycan bazarında nağdsız ödənişlərin yayılmasının daha da artmasına xidmət edir.

ƏDƏBİYYAT SİYAHISI:

1. <https://www.studysmarter.co.uk/explanations/macro-economics/economics-of-money/structure-of-financial-market/>
2. <https://fastercapital.com/topics/factors-affecting-financial-markets.html>
3. <https://fastercapital.com/topics/factors-affecting-financial-markets.html>
4. Karimova G., "Theoretical and practical aspects of the development of financial markets in Azerbaijan", "Baku Business University: 2020", p. 53-64.
5. Alicanova Sh., "Factors affecting the development of financial stability of the enterprise at the macro level", "Azerbaijan State University of Economics: 2020", 11 p.
6. Bakhishova L., "The level of application of international accounting standards in the public sector in Azerbaijan and its role in increasing financial efficiency", "Khazar University", 71 p. 2022
7. <https://tedroid.com/meqale/azerbaycanda-nagdsiz-odenis-hecmi-artir.html>
8. <https://tedroid.com/meqale/azerbaycanda-nagdsiz-odenis-hecmi-artir.html>
9. Alicanova Sh., "Factors affecting the development of financial stability of the enterprise at the macro level", "Azerbaijan State University of Economics: 2020", 11 p.

XÜLASƏ

Maliyyə xidmətlərinin inkişafında xüsusi rol oynayan amil dövlət səviyyəsində tənzimlənmə xidmətləri ölkənin iqtisadi təhlükəsizliyinin formalaşmasında mühüm rol oynayır. İqtisadi təhlükəsizlik iqtisadiyyatın cari vəziyyəti, onun sabitliyi, dayanıqlılığı və artım trayektoriyası kimi müxtəlif elementləri əhatə edir. Dövlət tənzimlənməsi ilk növbədə, maliyyə xidmətləri bazarını tənzimləyən qanunvericilik və tənzimləyici bazaların yenilənməsini və tətbiqini nəzərdə tutur. Müştərilərin maliyyə institutlarına etibarı hökumət tərəfindən verilən təminatlar, maliyyə institutunun aktivləri, itkiləri mənimmə qabiliyyəti, risk və likvidliklə bağlı göstəricilərlə sıx bağlıdır.

Açar sözlər: *maliyyə, maliyyə bazarı, inkişaf, maliyyə xidmətləri, maliyyə fəaliyyəti, maliyyə sektoru.*

ANALYSIS OF DEVELOPMENT CHARACTERISTICS OF FINANCIAL MARKETS AND FACTORS AFFECTING THEIR ACTIVITY

Shahnur Valiyev,

PhD student

Ministry of Science and Education of the Republic of Azerbaijan Institute of Economics

SUMMARY

A factor that plays a special role in the development of financial services, regulatory services at the state level play an important role in the formation of the country's economic security. Economic security includes various elements such as the current state of the economy, its stability, sustainability and growth trajectory. State regulation primarily involves the updating and implementation of legislative and regulatory frameworks that regulate the financial services market. Customer trust in financial institutions is closely related to government guarantees, financial institution assets, loss absorption, risk and liquidity indicators.

Keywords: *finance, financial market, development, financial services, financial activity, financial sector.*

АНАЛИЗ ОСОБЕННОСТЕЙ РАЗВИТИЯ ФИНАНСОВЫХ РЫНКОВ И ФАКТОРОВ, ВЛИЯЮЩИХ НА ИХ ДЕЯТЕЛЬНОСТЬ

Шахнур Валиев,

аспирант

*Министерство Науки и Образования
Азербайджанской Республики
Институт Экономики*

РЕЗЮМЕ

Фактором, играющим особую роль в развитии финансовых услуг, регулирующие службы на государственном уровне играют важную роль в формировании экономической безопасности страны. Экономическая безопасность включает в себя различные элементы, такие как текущее состояние экономики, ее стабильность, устойчивость и траектория роста. Государственное регулирование, прежде всего, предполагает обновление и внедрение законодательной и нормативной базы, регулирующей рынок финансовых услуг. Доверие клиентов к финансовым учреждениям тесно связано с государственными гарантиями, активами финансовых учреждений, поглощением убытков, показателями риска и ликвидности.

Ключевые слова: *финансы, финансовый рынок, развитие, финансовые услуги, финансовая деятельность, финансовый сектор.*